

Журавська Н. А.,

завідувач відділу обслуговування дітей дошкільного віку
та учнів 1–4 класів Житомирської обласної бібліотеки для дітей,
керівник PR-офісу сучасних бібліотек Житомирщини

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ВИМОГА ЧАСУ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА PR-ОФІСУ БІБЛІОТЕК ЖИТОМИРЩИНИ)

Розглянуто значення інноваційних форм роботи для розвитку сучасної бібліотеки. Зазначені нові перспективні напрямки в обслуговуванні користувачів та популяризації літератури за допомогою сучасного медіапростору. Описано практичний досвід роботи Житомирської обласної бібліотеки для дітей у запровадженні нових форм обслуговування користувачів у рамках діяльності регіонального PR-офісу сучасних бібліотек Житомирщини.

***Ключові слова:** сучасна бібліотека, медіапростір, ЗМІ, PR-офіс бібліотек Житомирщини, інноваційні форми роботи.*

Реалії сучасного життя неминуче відображаються на роботі бібліотек. Перед бібліотекарями XXI ст. постають нові завдання. Необхідно модернізувати принципи організації роботи та оволодіти новими навичками. За останні роки значно розширилися й збагатилися аспекти діяльності публічних бібліотек, виділилися нові перспективні напрямки в обслуговуванні користувачів та популяризації літератури, розробляються та успішно впроваджуються в життя нові бібліотечні послуги, змінюється ресурсний потенціал бібліотек [12, с. 109].

Інновації, як засвідчує досвід, завжди були вирішальними чинниками розвитку суспільства. Тож і ми сьогодні є свідками того, що всі сфери нашого життя потребують інновацій. Нові технології роботи застосовує й Житомирська обласна бібліотека для дітей: для популяризації фондів, задоволення читацьких інтересів, розкриття творчих можливостей і здібностей бібліотекарів, їх естетичних смаків, індивідуальних якостей як фахівців і особистостей. Макро- і мікросередовище впливають на розвиток людини, тому завдання бібліотек – забезпечити умови для задоволення та розвитку інформаційних потреб користувачів. Одним із засобів створення таких умов є інноваційні заходи в бібліотеці – цікаві, захопливі, емоційні, зорієнтовані на особистість [7, с. 31].

Аби залучати нових користувачів, нових партнерів із числа неурядових організацій або представників місцевої влади, впроваджувати нові бібліотечні послуги, сучасні бібліотекарі повинні вміти доносити до широкої аудиторії інформацію про суспільне значення своєї діяльності, її важливу роль у житті регіону і громади. У цьому ракурсі PR-офіс є невід’ємною складовою частиною сучасної бібліотеки.

У рамках спільної роботи програми «Бібліоміст» та ГО «Центр Медіареформ» у 2014 році Житомирська обласна бібліотека для дітей виграла грант на створення регіонального PR-офісу сучасних бібліотек Житомирщини, до складу якого увійшли п’ять бібліотек області: Наукова бібліотека ЖНАЕУ, Житомирська обласна бібліотека для юнацтва, Бердичівська міська бібліотека для дітей, Попільнянська районна бібліотека для дітей та Коростенська ЦБС – філіал № 3 для дітей на чолі із Житомирською обласною бібліотекою для дітей. І хоча проект уже закінчився, але на сьогодні PR-офіс сучасних бібліотек Житомирщини активно продовжує свою роботу на місцях [9, с. 20].

Так, наприклад, лише захід відділу обслуговування дітей дошкільного віку та учнів 1–4 класів Житомирської обласної бібліотеки для дітей «Відкриття Всеукраїнського тижня дитячого читання-2015» зібрав 18 висвітлень у медіапросторі, що свідчить про публічне визнання бібліотеки як необхідної культурної інституції та ефективної реклами.

Сьогодні неможливо уявити людину поза межею медіапростору. Доступ до набуття найрізноманітніших знань ми маємо практично не виходячи з дому. Тому у сучасних умовах побудова та підтримання ефективних зв'язків, співпраці із засобами масової інформації є одним із основних напрямків роботи бібліотек.

Оскільки ЗМІ є ключовими чинниками, що формують громадську думку, співпраця з журналістами для успішного функціонування бібліотеки стала стратегічно важливою [2].

Мас-медіа мають чималі можливості впливу на спосіб життя особистості як суто інформаційно, так і за допомогою практичних зразків такого стилю життя:

- сприяють засвоєнню людьми різного віку та різних груп широкого спектра соціальних норм та формуванню в них ціннісних орієнтацій у сфері економіки, політики, права, здоров'я тощо;
- створюють інформаційний світ, у якому людина протягом життя виробляє власний світогляд щодо способу, стилю, типів поведінки;
- відображають умови життя людей, системи їхніх спільних зв'язків; фіксують і розвивають інтереси як особистості, так і суспільства в цілому [13, с. 258].

Сучасний рівень розвитку економіки передбачає іншу якість бібліотечних послуг, які забезпечують підготовку користувача до життя в соціумі. Сьогодні суспільство потребує модернізації бібліотечних ресурсів, які сприятимуть виходу країни на новий соціальний рівень. Основною ознакою сучасного суспільства стало застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій та посилення впливу медіа [10, с. 2].

Житомирська обласна бібліотека для дітей наразі – це авторитетний центр з новими бібліотечними технологіями, і формами обслуговування, різноманітними інформаційними послугами, творча лабораторія педагогічної майстерності. Але найголовніше для колективу – це творчий пошук. Адже сфера інтересів сучасних дітей значно розширюється і бібліотека намагається якнайкраще задовольняти їх запити. Для того, щоб бібліотечні послуги, організація обслуговування користувачів відповідали потребам сьогодення, необхідно значну увагу приділяти впровадженню нових форм та методів роботи. Такий підхід характерний і для діяльності Житомирської обласної бібліотеки для дітей.

Сучасний бібліотекар має йти в ногу з часом та вести за собою користувачів бібліотеки, які безпосередньо пов'язані з інформацією, диктують нові форми і засоби, підходи і розуміння інформаційної роботи.

Сьогодні неможливо працювати без широкого застосування комунікаційних технологій, Інтернету [4, с. 28].

Одним із ключових моментів становлення бібліотеки як інформаційного центру є використання Інтернету, який надає додаткові можливості модернізувати свою роботу. Бібліотечні зміни, що сьогодні набирають силу, засновані на застосуванні новітніх інтернет-технологій і мають чітко виражену специфіку. У бібліотечну практику активно впроваджуються інформаційні і комунікаційні технології, створюються власні електронні ресурси та визначаються тенденції їхнього подальшого використання [14, с. 51].

У стрімкому та активному житті організаторів дитячого читання (батьків, вихователів, вчителів) більшу частину роботи займає підготовка до уроків, бесід, зустрічей тощо. Бібліотекарі відділу обслуговування дітей дошкільного віку та учнів 1–4 класів пропонують свою допомогу і започаткували на блозі «ЧИТАЙБУМчик» нову рубрику «Мультимедійні презентації» на допомогу освітньому процесу малих користувачів.

На блозі «ЧИТАЙБУМчик» ми публікуємо вже готові презентації та пропонуємо свою допомогу у створенні нових тематичних презентацій, та консультацій з питань дитячого читання. Тобто створюємо, так звані, репозитарій мультимедійних презентацій, який наразі вже налічує понад 10 екземплярів. Майже усі ці інформаційні продукти містять ігрові моменти, які, на наш погляд, надзвичайно важливі в освітньо-пізнавальному процесі молодших школярів. Так, наприклад, провівши бібліопанораму рідної мови, діти почули не лише цікаві факти історії мовознавства, але й стали учасниками навчально-ігрових розваг «Мовний ланцюжок».

Вагоме місце у роботі кожної бібліотеки займає краєзнавча діяльність. Відділ обслуговування дітей дошкільного віку та учнів 1–4 класів Житомирської обласної бібліотеки для дітей працює за краєзнавчим проектом «МАК» (мала академія краєзнавців), який має на меті:

- поглибити знання учнів 1–4 класів-користувачів бібліотеки про рідний край, його історію, видатних людей, визначні події;
- виховувати почуття любові до рідного краю, розуміння своєї причетності до подій, що відбуваються;
- формувати переконаність у нетлінності духовних скарбів України та своєї Батьківщини.

За допомогою таких форм роботи як: краєзнавча е-гра «Подорожуємо Житомиром», історичні віражі зустрічей «Їх іменами гордиться Житомирщина», літературні інтернет-знайомства «Житомирські чарівники дитинства», краєзнавчі мандрівки та web-турніри бібліотекарі допомагають дітям познайомитися та оволодіти унікальною інформацією

про рідний край не лише за допомогою паперових документів, а й на краєзнавчих порталах мережі Інтернет. Саме завдяки роботі даного проекту ми вчимо користувачів створювати власні краєзнавчі ресурси.

Інноваційні форми роботи сучасної бібліотеки відрізняються від традиційних актуальним змістом, творчим підходом та нетрадиційними назвами. На вибір певної форми роботи впливає практичний досвід бібліотекаря, його ерудованість, професійна підготовка, уміння «тримати» аудиторію [5, с. 41].

У практику роботи Житомирської обласної бібліотеки для дітей успішно впроваджуються такі форми заходів:

- **батл** (від англ. *battle* – бій, битва) – своєрідне змагання між учасниками для виявлення найсильнішого з них (може бути поетичним, творчим, інтелектуальним тощо);
- **бібліотурне** – форма заходу, в основу якого покладена «подорож» за сторінками однієї або декількох книг;
- **book slam** – презентація книг, просування книг, своєрідне змагання книг. Після кожної такої презентації публіка оцінює книгу з різних аспектів (як у фігурному катанні);
- **бібліомікс** (від англ. *mix* – змішувати) – форма заходу, до якого включають різні методи роботи: огляди, вікторини, повідомлення, ігри, мультимедійні презентації тощо;
- **квест** (від англ. *quest* – пошук) – синонім активного відпочинку, різновид активних інтелектуально-логічних ігор, основою якого є послідовне виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями;
- **бібліофреш** (від англ. *fresh* – свіжий) – бібліографічний огляд книжкових новинок;
- **бібліокафе** – форма заходу, побудованого на зразок кафе, де можна не лише випити чашку чаю, а й поділитися враженнями про прочитану книгу, зустрітися з відомими людьми (у т.ч. письменниками) та поспілкуватися з ними [11, с. 24–25].

У 2015 році для учнів молодшого шкільного віку було організоване бібліокафе «Почитай, бабусю, казку» з відомою українською дитячою письменницею Марією Пономаренко. Така форма роботи набула широкого резонансу не лише серед журналістів, а й стала приємною несподіванкою для дітей.

Таким чином, істинність інновації – у її позитивному впливі на якість обслуговування. Результатом діяльності PR-офісу стало те, що Житомирська обласна бібліотека для дітей зайняла своє вагоме місце у житті громади. Сьогодні бібліотекарів запрошують написати сценарії, показати свої акторські здібності та бути ведучими концертів й інших великих масових заходів міста. Так, наприклад, благодійний концерт для

учасників АТО у Житомирському військовому госпіталі, організований ГО «Рух Автомайдан-Житомир», був спрямований для підтримки бойового духу мужніх бійців-учасників АТО Житомирщини. На свято завітало надзвичайно багато небайдужих людей – активні громадяни Житомира, письменники з Києва, бандуристи з Івано-Франківська та велика кількість журналістів.

Таким чином, можна стверджувати, що крім обслуговування користувачів, проведення масових заходів, бібліотекарі, повинні вміти рекламувати свою роботу.

В умовах інформаційного суспільства з'явилося безліч можливостей інформування читачів про бібліотечні події засобами інтернет-технологій, які дають змогу оперативно і постійно отримувати та передавати необхідну інформацію. Цілком природно назвати бібліотечну діяльність в медіа-просторі журналістською роботою. Адже маючи сайт бібліотеки чи особистий блог бібліотекаря, його автори публікують там низку фахових повідомлень. Поряд з цим у бібліотекарів виникає питання, як же яскраво та цікаво написати інформацію, щоб вона привертала увагу користувачів та представників засобів масової інформації до бібліотеки. Також виникає багато труднощів під час написання тих чи інших матеріалів, адже один стиль написання використовується для розповсюдження корисної інформації про бібліотечні події для широкої аудиторії [8, с. 190].

Визначальними характеристиками для усіх журналістських публікацій є:

- новизна;
- оперативність, актуальність та популярність;
- достовірність та документальність;
- точність, сміливість та ясність викладу;
- якість, простота та лаконічність;
- оригінальність.

Співпраця із журналістами – це результат наполегливої неперервної роботи, а не тільки тоді, коли вам необхідне висвітлення того чи іншого заходу. Насамперед, у роботі із ЗМІ бібліотекаря потрібно: не боятися спілкуватися із журналістами; бути відкритими до будь-яких запитань, навіть незручних; бути щирим та правдивим у відповідях; регулярно повідомляти журналістів про свої заходи; не лякатися дзвінків від журналістів; виділяти робочий час для спілкування із ними [3, с. 19].

У сучасному інформаційному суспільстві медіа створюють додаткові можливості та сприяють збагаченню культурного досвіду бібліотекаря за допомогою споживання медіа-повідомлень усіх типів (друкованого слова, зображень, аудіо та рухомих зображень). У наш час бібліотечна професія модернізувалася, у бібліотекаря з'явилися нові можливості, які переросли в функціональні обов'язки. Медіа змінюють нашу реальність. Саме вони

формують більше уявлень про навколишнє середовище та особисте ставлення до того, що відбувається. Кожен медіапродукт має бути представлений аудиторії в естетичній формі, що дозволить, певною мірою, отримувати задоволення від його форми, змісту та сприятиме переходу медіаграмотності творчого бібліотекаря до медіатворчості, яка застосовується у постійній роботі з користувачами [9, с. 11].

Для піару своєї роботи, крім ЗМІ, бібліотекарі повинні вміти використовувати усі технології web 2.0 та web 3.0, найпростішими інструментами з яких є блоги та соціальні мережі. Сьогодні блоги – це новий спосіб комунікації, публікації новин в Інтернеті, активний обмін думками, новими ідеями та проведення дискусій on-line.

Сьогодні бібліотеки використовують блоги як додаткову платформу до офіційного сайту для популяризації своїх послуг, ознайомлення з новинами, новими надходженнями до бібліотеки й активного спілкування зі своїми реальними та віртуальними користувачами і колегами [15, с. 10].

Житомирська обласна бібліотека для дітей веде три блоги для різних вікових категорій своїх користувачів («Творча стежинка», «Читайбумчик», «Місто-Онлайн»), на яких активно висвітлюється щоденне цікаве життя бібліотеки.

Бібліотечна діяльність – процес постійної творчості, але на відміну від творчості в інших сферах (наука, техніка, мистецтво) творчість бібліотекаря має на меті створення нового, оригінального, оскільки його продуктом завжди залишається розвиток користувача як особистості [1, с. 57].

Таким чином, діяльність бібліотек багатофункціональна та різнопланова. Мета і мотиви відвідування бібліотек найрізноманітніші: від бажання відпочити, розважитися до необхідності терміново знайти інформацію. Але сьогодні впливає на функції бібліотеки, трансформує її соціальну роль у суспільстві.

Медіа являють собою специфічний соціальний інструмент пізнання реальності, необхідний для стабілізації та самоорганізації суспільства і забезпечення його еволюції.

Досвід роботи за проектною діяльністю роботи з журналістами розкрито у методичній розробці «Регіональний PR-офіс сучасних бібліотек Житомирщини», яка допоможе бібліотекарям пізнати глибше «журналістську кухню» та створити свій піар-офіс. Також у посібнику розкрито значення понять «меседж», «медіаплан», «бекграундер» та ін. для сучасної бібліотеки; детально описано базові правила складання прес-анонсу, прес-релізу, пост-релізу; узагальнено інформацію про те, як написати текст для online-видання або бібліотечного блогу/сайту; охарактеризовано основні правила фахівця з PR та правила контактування з журналістами [9, с. 2].

Сьогодні бібліотеки повністю змінилися, модернізувалися і продовжують розвиватися.

У сучасному світі зміни ідей, технологій, техніки відбуваються скоріше, ніж зміни життя одного покоління. Саме тому, кожен бібліотекар повинен бути успішним, конкурентоспроможним, самодостатнім. Він повинен бути сучасним!

Список використаних джерел

1. Аладжальян С. Все під силу одному думцям / С. Аладжальян // Бібліотечна планета. – 2005. – № 1. – С. 56–57.

2. Гринько В. В. Співпраця бібліотек, що надають сучасні послуги відвідувачам, із засобами масової інформації [Електронний ресурс] / В. В. Гринько. – Режим доступу: <http://ru.calameo.com/books/00063294557e8e26181e0>. – Перевірено: 06.11.2015 р.

3. Журавська Н. А. Регіональний PR-офіс сучасних бібліотек : менеджмент, делегування функцій та контроль за командною роботою / Н. А. Журавська // Бібліотека у форматі Д0. – 2015. – № 1. – С. 18–22. – (Вітчизняний та зарубіжний досвід).

4. Эркаева Г. Д. Библиотека позитивных перемен : новые направления, новые идеи / Г. Д. Эркаева // Библиотека в школе (Первое сентября). – 2014. – № 3. – С. 27–28.

5. Иванова Я. З користю для себе та читачів / Я. Иванова // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. Бібліотечна робота. – 2014. – № 2. – С. 40–47.

6. Кохно Є. Бібліотечні проекти в патріотичному вихованні / Є. Кохно // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. Бібліотечна робота. – 2014. – № 2. – С. 35–39.

7. Марченко Т. Інновації в обслуговуванні користувачів : здобутки і проблеми : за матеріалами дослідження / Т. Марченко // Бібліотечна планета. – 2007. – № 2. – С. 31–32.

8. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упор. В. Ф. Иванов, О. В. Волошенко ; за наук. ред. В. В. Різуна. – К. : Центр Вільної Преси ; Академія Української Преси, 2013. – 352 с. – (Бібліотека масової комунікації Академії Української Преси).

9. Регіональний PR-офіс сучасних бібліотек Житомирщини: досвід роботи Житомирської обласної бібліотеки для дітей за проектною діяльністю / Обласна бібліотека для дітей Житомирської обласної ради ; уклад. Н. А. Журавська. – Житомир, 2015. – 32 с.

10. Розумні інвестиції. Соціально-економічна цінність бібліотек : [інформація про роботу українських бібліотек, які беруть участь у програмі у 2010-2013 рр.] / Бібліоміст. – К., 2014. – 80 с.

11. Сучасні форми роботи в бібліотеках : (інформація до словника успішного бібліотекаря) : сторінка методиста / матеріал підгот. С. Ковальчук // Бібліотечна планета. – 2014. – № 2. – С. 24–26.

12. Філософсько-теоретичні та практико-зорієнтовані аспекти випереджаючої освіти для сталого розвитку : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 5 груд. 2013 р. / наук. ред. О. Є. Висоцька. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2014. – Ч. 2. – 214 с.

13. Шейбе С. Медіаграмотність: критичне мислення у мультимедійному світі : підруч. для вчителя / С. Шейбе, Ф. Рогоу ; перекл. з англ. С. Дьома ; за заг. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волощенко. – К. : Центр Вільної Преси ; Академія Української Преси, 2014. – 319 с. – (Бібліотека масової комунікації Академії Української Преси).

14. Шевченко І. О. Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці : посіб. для бібліотекарів за прогр. підвищ. кваліфікації / І. О. Шевченко ; Укр. бібл. асоц., Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. – К. : Самміт-книга, 2012. – 76 с.

15. Якушко Т. Бібліотека, бібліотекарі та користувачі бібліотек в епоху ВЕБ 2.0: виклики часу / Т. Якушко, Т. Ярошенко // Якушко Т., Т. Ярошенко Технології Веб 2.0 для бібліотек і користувачів : нові можливості розвитку бібліотечного середовища : посіб. для бібліотекарів за прогр. підвищ. кваліфікації / Т. Якушко, Т. Ярошенко ; Укр. бібл. асоц., Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. – К. : Самміт-книга, 2012. – С. 8–15.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Журавская Н. А.

Житомирская областная библиотека для детей

Иновационные формы работы современной библиотеки как требование времени (на примере деятельности Житомирской областной библиотеки для детей и PR-офиса библиотек Житомирской области)

Рассмотрено значение инновационных форм работы для развития современной библиотеки. Отмечены новые перспективные направления в обслуживании пользователей и популяризации литературы с помощью современного медиапространства. Описан практический опыт работы Житомирской областной библиотеки для детей в вводе новых форм обслуживания пользователей в рамках деятельности регионального PR-офиса современных библиотек Житомирской области.

Ключевые слова: современная библиотека, медиaproстранство, СМИ, PR-офис библиотек Житомирской области, инновационные формы работы.

Zhuravska N.

Zhytomyr Regional Library for Children

Innovative forms of work of a modern library as requirement of time (at the example of activity of Zhytomyr Regional Library for Children and PR-office of the libraries of Zhytomyr region)

The value of innovative forms of work for development of a modern library is considered. New perspective directions in service of users and popularization of literature by means of modern media space are marked. Practical experience of work of Zhytomyr Regional Library for Children in the inculcation of new forms of service within the framework of activity of regional PR-office of the modern libraries of Zhytomyr region is described.

Keywords: modern library, media space, mass-media, PR-office of the libraries of Zhytomyr region, innovative forms of work.